DRYANDER

OJ
INTER FOLIA FRVCTV

[Her]rn Prof. Dr. Jahn

[m]it herzlichem Danke und
[f]reundlichem Grusse

d. Vf.

Nachricht

über das

Königliche Pädagogium zu Halle.

Herausgegeben

von

Dr. G. Kramer,

Director des Königlichen Pädagogiums und der Franckischen Stiftungen.

Dreiunddreißigste Fortsetzung.

Inhalt:

Halle,
Druck der Waisenhaus-Buchdruckerei.
1868.

[m]it herzlichem Danke und
[fr]eundlichem Gruße

J. Ulf.

Nachricht

über das

Königliche Pädagogium zu Halle.

Herausgegeben

von

Dr. G. Kramer,

Director des Königlichen Pädagogiums und der Franckischen Stiftungen.

Dreiunddreißigste Fortsetzung.

Inhalt:

Halle,
Druck der Waisenhaus-Buchdruckerei.
1868.

Quamquam Lysiae orationes intentissimis multorum huius aetatis doctorum curis magna ex parte et explicatae et emendatae sunt, tamen hodie quoque non desunt loci, qui aut suspicionem aliquam moveant, aut omnium qui de Lysia egregie meruerunt ingenia quum diu multumque exercuerint, pro iis iam videntur esse relicti, quibus medicinam afferri posse paene sit desperandum. Quam qui excogitandi et inveniendi fecerit periculum, is veniam certe, opinor, impetraturum se esse sperare ac prope confidere poterit. Itaque nonnullos ego hac scribendi opportunitate oblata in disceptationem vocare animum induxi, non quo tot viris ingenii copia et mentis acumine et doctrinae varietate tam praeclaris praestare me posse putarem, sed ut tabis tamquam qua laborant loci memoriam renovarem et novam aliquam, si modo possem, monstrarem salutis inveniendae viam, quam secuti variis illi quidem ut in re lubrica erroribus meis adiuti eo certius quam ego certe secutus essem ipsi consequerentur metam.

Ac primum quidem dubitationis plenissimus est locus orationis XXVI contra Euandrum habitae §. 12 sqq. p. 797 R. *Ταύτης δὲ τῆς ἀρχῆς ἀξιοῖ μόνος αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἄρχειν, καὶ μετὰ τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς τὸν ἅπαντα χρόνον τῶν μεγίστων κύριος γενέσθαι.* Accusatur Euander, qui vicarius Leodamantis archontis eponymi dignitatem sortiti constitutus erat, quod optimatium partibus addictus fuerit et trigintavirorum dominatu urbe pressa magistratum gesserit. Dicit autem orator multo minus rempublicam subituram esse periculi, si senator quam si archon eponymus sit constitutus, quamquam ne illud quidem ferendum esse confirmat. In verbis igitur *ταύτης δὲ τῆς ἀρχῆς* oppositis illi senatoris muneri, quo si ille fungatur levius incommodum esse putat orator, apparet verbum deesse, unde genitivus suspensus sit. Quod mihi quidem ob similitudinem litterarum a librario videtur omissum esse a Lysia ipso ita scriptum: *ταύτης δὲ τῆς ἀρχῆς ἀ ξ ι ο ύ μ ε ν ο ς ἀξιοῖ μόνος αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἄρχειν.* Eadem plane ratione Lysias ipse infra dicit *τοῦτον ὑφ' ὑμῶν τοιαύτης ἀρχῆς ἠξιωμένον.* Et simile est quod Or. XII c. Eratosth. §. 68 de Theramene dicitur *τιμώμενος δὲ καὶ τῶν μεγίστων*

ἀξιούμενος αὐτὸς ἐπαγγειλάμενος σώσειν τὴν πόλιν αὐτὸς ἀπώλεσε. Jam pergit ad reliqua orator ὥστε ὑμῖν καθήκειν περὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἀκριβεστέραν τὴν δοκιμασίαν ἢ περὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν ποιεῖσθαι, εἰ δὲ μή, πῶς οἴεσθε τὸ ἄλλο πλῆθος τῶν πολιτῶν διακείσεσθαι, ὅταν — ἴδωσιν ἐστεφανωμένον, καὶ ἐπικλήρων καὶ ὀρφανῶν κύριον γεγενημένον, ὧν ἐνίοις αὐτὸς οὗτος τῆς ὀρφανίας αἴτιος γεγένηται; ἆρ' οὐκ οἴεσθε αὐτοὺς χαλεπῶς διακείσεσθαι καὶ ὑμᾶς αὐτῶν αἰτίους ἡγήσεσθαι, ὅταν γένωνται ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, ἐν οἷς αὐτῶν πολλοὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπήγοντο καὶ ἄκριτοι ὑπὸ τούτων ἀπώλλυντο κτλ. De quo loco vehementer alii ab aliis dissenserunt viri docti, ita ut Marklandus scriberet κ. ὑμᾶς πάντων αἰτίους ἡγήσεσθαι ὅσα ἐγένοντο ἐν ἐκ. τοῖς χρόνοις, quum Sluiterus Lectt. Andoc. p. 271 proponeret ὅταν ἐννοῶνται ἐν ἐκ. τοῖς χρόνοις, cuius vestigia presserunt Franckenius Comm. Lys. p. 191 ὅταν μεμνῶνται τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις et Rauchensteinius, qui maluit ὅταν ἀναμνησθῶσι τῶν. Sed hanc sententiam minus aptam esse putaverim, quum non conveniat dici, mentionem facturos esse homines praeteritae qua pressi fuerint calamitatis potius, quam eius qua in praesentia laborent iis qui iam antea pessumdederant rempublicam in sortitione iterum probatis nec, ut par erat, reiectis et repulsis. Nec magis convenit quod P. Müllerus voluit de loc. Lysiae p. 12 ὅταν πάλιν γένωνται ἐπ' ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, quod quamquam dici potest de hominibus qui in manu quasi alicuius sunt et potestate hominis aut rei, tamen minime convenit dici, Athenienses iterum in manum venire eorum temporum, quibus ea quae enumerat orator scelera committebantur. Alia est sententia Kayseri, qui (Philol. XI. p. 159) scribendum censuit καὶ ὑμᾶς πάντων αἰτίους ἡγήσασθαι ὅσα γεγένηται ἐν ἐκ. τ. χρ. At propterea quod nunc non reiiciunt Euandrum Atheniensium senatores dici non possunt culpam sustinere eorum quae antea trigintaviri cum suis reipublicae inflixerunt malorum. Huc accedit ipsa enuntiationis forma, qua illud quod sequitur κἀκεῖνα προςενθυμηθῶσι non habet unde suspensum esse possit. Simili vitio laborat illa coniectura Marklandi καὶ ὑμᾶς πάντων αἰτίους ἡγήσεσθαι ὅσα ἐγένοντο. Magis aptum est sententiae quod idem ille voluit Müllerus (Beitr. z. Kr. des Lys. p. 12) ὅταν γένηται ἃ γεγένηται ἐν ἐκ. τοῖς χρ., quamquam non apparet, quemadmodum inde illud quod scripsit librarius potuerit proficisci. Eandem sententiam sequitur et Reiskius coniectura ὅταν — ἐν ὁμοίοις ἐκ. τ. χρ., et Scheibius, qui scripsit ὅταν ταὐτὰ γένηται ἐκ. τ. χρ., quamquam hic quoque γένωνται illud mutari necesse est, quod certe cum ταὐτὰ coniunctum plane a Lysiae dicendi genere videtur abhorrere (cf. Bernh. Synt. p. 418). Quod

nescio an ita retinendum sit, ut ad ipsos eos si qui sortitione probati sunt nefarios homines referatur. Scripsisse enim mihi videtur Lysias tale quid: *ὅταν γένωνται οἷοι* vel ut est apud Lysiam XXIV, 25 *ὅταν γένωνται ἐν δυνάμει οἷοι ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις.* Tum commemoratio eorum quibus pressi fuerint malorum fit ita, ut ii ipsi significentur, qui culpam atrocitatis priorum illorum sustinebant temporum, quae monet orator senatores, ut sortitione Euandri improbata cavere velint, ne posthac redeant. Jam restant ultima huius demonstrationis verba *κἀκεῖνο προσενθυμηθῶσιν, ὅτι ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ Θρασύβουλος αἴτιος γεγένηται Λεωδάμαντά τε ἀποδοκιμασθῆναι καὶ τοῦτον δοκιμασθῆναι, τοῦ μὲν κατήγορος γενόμενος, ὑπὲρ τούτου δὲ ἀπολογήσασθαι παρασκευασάμενος, ὃς ὅπως πρὸς τὴν πόλιν διακεῖσθαι καὶ πόσων αἴτιος αὐτῇ κακῶν γεγένηται* tam plena illa quidem dubitationis, ut quamquam in libris manu scriptis nullum invenitur lacunae vestigium, viri docti tamen manca et interrupta illa esse plerique putaverint, secuti iudicium Taylori, quem ipsum sententiam requiri hanc rectissime coniecisse volunt: „qui qua sit in rempublicam voluntate et quot quamque atrocium malorum auctor exstiterit, omnibus notum est civibus: quare nolite ei fidem habere: alioquin si fidem habebitis, quantam infamiam subituros esse vos existimatis?“ At qamquam non potest dubitari, quin locus librarii culpa corruptus sit (*διάκειται* etiam cum Scaligero pro *διακεῖσθαι* scribendum esse evicit Scheibius Emend. Lys. p. 31), tamen vix statui necesse est, totam aliquam intercidisse enuntationem, cuius nullum in codicibus est vestigium, sed quemadmodum Reiskius scribi voluit *παρεσκευασμένος ὃν ἴστε ὅπως πρὸς τὴν πόλιν διάκειται — ᾧ πειθόμενοι κτλ.*, ita veri est simile nihil aliud omissum esse, nisi illud ipsum unde suspensa esset ea quae ab *ὅπως* initium capit enuntiatio. Quod eiusmodi fuisse consentaneum est, ut similitudine litterarum deceptus facile negligere potuerit librarius; nisi forte in *ὅπως* aliud delitescere vocabulum existimandum est, quod *ὠμῶς* ab oratore scriptum esse fuit quum coniicerem. Sed quum superlativo potius qui vocatur gradu (ut Isocr. Euag. §. 48) usurum et id quod sequitur *πόσων* potius *πόσων* (vel *τίνων*) *οὐκ αἴτιος* scripturum eum fuisse intellexissem, factum est, ut postea tale quid quod scriptum erat librarii culpa corruptum esse suspicarer: *ὃς σιωπῶ ὅπως — διάκειται καὶ ὁπόσων αἴτιος αὐτῇ κακῶν γεγένηται.* Quod sequitur *ᾗ πειθόμενοι πῶς ἂν οἴεσθε διαβληθῆναι*, id tum rectissime habere videtur. Nam orator incommoda, quae Euandro in examine ab senatu probato ad rempublicam redundatura sint, longius persecutus

primum commemorat, quemadmodum reliqui cives futurum sit ut animis affìciantur, quos indignabundos culpam omnium omnino scelerum ab Euandro postea commissorum iudicibus dicit imputaturos esse, praesertim memores Thrasybulum in causa esse, quod Leodamas reprobatus, Euander contra probatus fuerit. Iam etiam adiicit quod maius est, vel ipsos iudices in omnium invidiam ac reprehensionem esse incursuros, quos Euandro non reiecto iam appareat Leodamantem non iusta ratione sed suae ipsorum libidini indulgentes reprobavisse. Atque ea sententia non est, cur non adiiciatur iis ipsis quae sequuntur verbis *ἢ πειθόμενοι* (sc. *Θρασυβούλῳ*) *πῶς ἂν οἴεσθε διαβληθῆναι*, quae quidem cum vi quadam opposita apparet referenda esse ad illud quod antea dixerat *πῶς οἴεσθε τὸ ἄλλο πλῆθος τῶν πολιτῶν διακείσεσθαι*, ut nihil praeterea requiratur ad eam quae exspectatur sententiam consummandam nec necessarium esse videatur haec verba ea interpretari ratione, qua Taylorus voluit, quem Scheibius Emend. Lys. p. 31 secutus est.

Verum ab his incertis ad certiora ut transeam, leguntur Or. XXIV *ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου* §. 14 p. 750 R. haec verba *ἀλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην, οὔθ' οὗτος εὖ ποιῶν*, quae quamquam plerumque pro corruptis sunt habita, tamen sana esse me probaturum esse spero. Quod quo certius fiat, primum de sententiarum ratione, in qua cardo rei versatur, paucis explicandum mihi esse video. Atque reus indignabundus, quod accusator oboli publice accepti beneficium, ut quod decretum sit hominibus egenis et invalidis, denegari sibi voluerit, quod reum opibus et corporis firmitate valere diceret, accusatorem hic quoque ut iam supra irridendo et cavillando refutare studet, quum dicat, hanc si ille apud iudices obtineat sententiam, nihil quidquam morae futurum esse, quin et ipse sortitione facta in novem archontum numerum asciscatur, et ereptum sibi ut sano oboli beneficium accusatori potius ab iudicibus ut homini debili decernatur. Nam veri non esse simile, quem iudices propter opes et bonam rei familiaris conditionem obolo fraudaverint, eundem propter debilitatem corporis archontum consilio alios esse prohibituros. Iam addit ea quae supra scripta sunt verba, quae quomodo explicanda aut emendanda sint, vehementer viri docti alter ab altero dissentiunt. Ac plerique sane sequuntur Sauppii coniecturam *οὔθ' οὗτος εὖ νοῶν*, qua ut a litterarum similitudine commendatur, ita non magis recta efficitur sententia, quam eo quod alii tutati sunt. Nam quomodo reus accusatorem sanae mentis laude praedicare potuerit, praesertim quum sequatur *ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων*

ἥκει κτλ., id non magis indagaveris, quam quomodo, id quod sunt qui defendant, et iis quae sequuntur ὃ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἐστί ad commendandum hoc ipsum εὖ φρονῶν vel levissimum possit accedere momentum. Videntur autem illi secuti esse Marklandum, qui coniecerat οὐδ' ὅστις εὖ φρονῶν, quod ad sententiam rectissime stare posset, nisi singulari quadam ratione pro ὅστις εὖ φρονεῖ dictum offenderet, quod non eiusmodi certe defendi apparet locis, qualem habemus apud Dem. Phil. III §. 15 p. 114 R. ἀλλ' ἔστιν — ὅστις εὖ φρονῶν ἐκ τῶν ὀνομάτων μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν πραγμάτων τὸν ἄγοντ' εἰρήνην ἢ πολεμοῦνθ' ἑαυτῷ σκέψαιτ' ἄν. Nec magis acquiescere licet in Scheibii coniectura οὐδ' οὗτος ὑμῖν ὡς εὖ ποιῶν („tamquam in ea re recte faciat") Reiskii opinor vestigia secuti, qui voluerat legi οὐδ' οὗτος ὑμῖν εὖ ποιῶν sc. τὴν αὐτὴν ἔχει γνώμην. Nam haec quidem videtur esse mera quae vocatur ταυτολογία. Aliam plane nuper ingressus est viam P. Müllerus, qui quum in Philologo XII p. 161 locum ita constituendum esse dixisset οὐδ' οὗτος ὑμῖν. ὁ μὲν γὰρ εὖ ποιῶν ὥσπερ ἐπικλήρου κτλ. („ille, id quod ego factum laudo, quasi corporis mei imbecillitas — ἐπίκληρος sit, mecum litigatum venit"), postea in Emend. Lys. quae sanissima sunt pervertens falso quodam contrariae εὖ φρονῶν notionis indagandae studio abreptus, nec ea quae in εὖ ποιῶν sine dubio inest ironia satis perspecta scribendum esse proposuit οὐδ' οὗτος ὑμῖν. ὁ μὲν γὰρ παρανοῶν ὥσπερ ἐπικλήρου κτλ., quasi vero in eiusmodi contrario nomine oppositis momentum esse posset ad totam sententiae rationem, quamquam in eodem errore iam versabatur Reiskius in iis quae posuit in interpretatione latina. Alio nomine reprehendenda est sententia Franckenii (Comm. Lys. p. 167) qua Kayseri, qui ἑαυτῷ pro εὖ ποιῶν scribere maluit, coniectura reiecta, quod illud ex superiori τούτῳ cogitatione addatur, („nec sibi ipsi consentit, et recte hercle!") haec fere dicit: „Nam si sibi ipsi constaret, fatendum esset illi se ipsum esse claudum. Convenit hoc cum argumentandi ratione in superioribus καὶ ὑμεῖς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὀβολὸν ὡς ὑγιαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρῳ. Si ego, inquit, ita affectus non sum claudus, hic, qui contraria ratione est affectus, claudus est. In sequentibus autem omittit hanc sententiam: nam per γάρ annectitur demonstratio illorum οὐδ' ὑμεῖς τούτῳ — γνώμην." Verum duplex illa ex contrarie positis conclusio quamvis per se ipsa recte efficiatur, tamen ad ipsam loci sententiam nullius omnino apparet esse momenti. Eo enim quod accusatori ut claudo et invalido homini decernitur obolus, minime tollitur ille metus, quem tamquam odiosum scrupulum reus ex animo

Atheniensium evellere se cupere simulat, ne ipse vere claudus sed ab iudicibus falso pro robusto ac valido habitus in archontum recipiatur numerum. Potius fit ita, ut iudices reum, ut est, pro vere claudo, accusatorem pro valido et divite habeant. Hinc apparet illa verba *τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρῳ* nihil aliud quam ad risum movendum et ad illudendum accusatorem ab reo esse alteri primariae sententiae opposita, ut ingenio eum debilem ac depravatum potius quam corpore mutilum et invalidum carperet, eadem ratione qua §. 13 cum eo cavillatur *εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἕξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;* cf. §. 12. 19. Tum igitur ea quae addita est explicatio et demonstratio *οὐ γὰρ δήπου* — minime pertinere potest ad utramque illam contrariam conditionem, cuius alterum membrum orator minime, ut fecit, omittere potuisset, sed ad unam illam enuntiationem *τί με κωλύει — ὑγιαίνοντος*. Ac ne illud quidem verum est, quod Franckenius addit: „per *γάρ* annectitur demonstratio illorum *οὔθ' ὑμεῖς τούτῳ — γνώμην*,“ qua quidem enuntiatione causam contineri apparet, quae minime ad iudices sed ad ipsum pertineat accusatorem. Nec sine consilio invertit enuntiationum ordinem orator, quum ea quae de iudicibus dicta sequitur enuntiatione ipsa quam priore loco de accusatore posuit sententia plane infringatur et reiiciatur. — Denique quas Rauchensteinius timide sane commendavit suspiciones *οὔθ' οὗτος οἶδεν ὅ, τι ποιεῖ, οὔθ' οὗτος φαίνεται εὖ φρονῶν* (vel *εὖ φρονεῖ*), vel etiam *οὔθ' οὗτος εὖ φρονῶν*, quod ipsum in omnibus editionibus in verborum recepit ordinem, earum prima adeo non confirmatur ratione sententiarum, ut potius quam semel pravam rationem accusator ingressus sit, eam pertinacissime persequi dici exspectetur; alterum quod deinde posuit nullius videtur esse momenti ad consummandam sententiam, illud denique quod in ipsis editionibus retinuit omnibus *οὔθ' οὗτος εὖ φρονῶν*, id quidem minime potest eam habere sententiam, quam addit patrio sermone expressam: „er denkt selbst nicht so, wenn er bei Verstande ist,“ quae ut significaretur necesse erat scriberetur *ἐὰν εὖ φρονῇ*, nec magni illud dici refert, diversam accusatorem sequi sententiam, alteram mentis acie praestrictum, alteram mentis suae compotem. Sane quidem in eo vertitur totius cardo rei, ut monstretur aliquid, quod in iis quae sequuntur propriam suam habeat rationem et explicationem, nec illud difficile mihi videtur esse ad inveniendum, dummodo attendamus ad particularum *ἀλλὰ γάρ* usum notissimum, omissa aliqua quae inter *ἀλλά* et *γάρ* ex sententiarum ipsa ratione addenda est enuntiatione explicandum. Quam hoc loco nullam aliam fuisse nisi *ἀλλὰ τοῦτο*

οὐ φοβητέον ἐστὶν, οὔτε γὰρ ὑμεῖς κτλ. facile est ad intelligendum. Nam reus quum eos qui audiunt bono animo esse iubere velit, quod illud quod lepidissime minatus erat, fore ut ipsi invalido et egeno homini archontis obveniat dignitas, non timendum sit ne unquam vere accidat, consentaneum est, ut afferat momenta quibus rem abominandam illam averti posse putet et praecaveri. Quorum alterum facile apparet hoc esse positum in ipsis iudicibus, quippe qui non eandem quam accusator de rei corporis valetudine teneant sententiam, quod reum non, ut ille simulat, pro robusto ac firmo sed, ut vere est, pro debili et invalido homine habeant, quales legibus cautum fuisse constat, ne summum illum Atheniensium adirent magistratum. Alterum vero momentum, quod additur in altera enuntiatione *οὐδ' οὗτος εὖ ποιῶν*, illud esse non posse manifestum est, quod Reiskius voluit, accusatorem non eandem habere sententiam de reo atque iudices. Nam praeterquam quod talis enuntiatio particulis *οὔτε — οὔτε* positis non satis apte videtur efferri, ipsa quoque sententia stare non posse apparet. Sequeretur enim ut accusator, si iudicibus reum vel maxime invalidum ac debilem hominem esse sentientibus contrariam teneret sententiam, pro robusto eum et valido homine habere diceretur, qualem quamvis simulet vere esse accusator, tamen ab reo non potuit significari tamquam vera ipsius accusatoris sententia, quum ad id certe minime pertineret quod hoc loco necessarium erat effici. Huc accedit quod tum aut nihil quidquam impediret, quominus reus archontis magistratum iniret, si ab accusatore validus esse recte diceretur, aut certe litigandum esset inter ipsos iudices et accusatorem, illos quidem sententia de valetudine rei inter se discrepantes. Quod quam non aptum sit ad sententiae rationem facile, opinor, apparet. Immo contrarium exspectatur, quo sequitur et iudicum et accusatoris, si verum quaeris, summa consensio. Et illud quidem inesse videtur in verbis, qualia apud Lysiam ipsum invenimus scripta. Cavillantem enim aperte reum de sententia facit cum accusatore, quem nomine discrepantem, re vera concinere dicit cum iudicibus, ut, quamvis in accusatione neget rei debilitatem corporis, tamen ipsa quam reo invidus intendat causa satis significet, vere eum sibi videri invalidum et infirmum. Tum rectissime sunt coniuncta ea quae sequuntur: „Nam huc venit, tamquam de nubili aliqua puella, ad quam tota pertineat hereditas, de mea mecum debilitate litigatum vobisque persuasum, me non talem esse qualem vos omnes oculis videtis, sed vos, opinor, magis fidem habetis vestris oculis quam ipsius verbis“ h. e. vos me pro invalido ac debili homine, vere ut sum, habetis, ut mihi vitii illius

culpa aditus ad summum illum magistratum sit praeclusus. Sic necesse est accusator ea calamitate cuius invidia oboli causa ardet reum putet premi vel potius fortunari, alioquin non sane haberet, cur lite intenta invalido illud miseriae levamentum studeret eripere. Ad verba igitur illa *οὐδ' οὗτος εὖ ποιῶν* apparet cogitatione addendum esse *ταύτην τὴν γνώμην ἔχει, ἣν προσποιεῖται ἔχειν κατηγορῶν ἐμοῦ*, quamquam etiam simplicior illa et haud absurda interpretatio, *οὐδ' οὗτος εὖ ποιῶν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει* per se ipsa ferri posse videtur. Nam si non eandem habere dicitur accusator sententiam, sponte efficitur diversam ut sequatur, quo illud ipsum non dubium est, quin possit significari quod quaerimus, accusatorem aliam habere, aliam fingere et simulare sententiam. Ita nescio an non necessaria sit ingeniosa per se ipsa illa Kayseri coniectura, qua (Philol. XI p. 161.) scribi voluit: *οὐδ' οὗτος ἑαυτῷ*, sententiam unus rectissime perspiciens, dummodo expellere ne voluisset plenissimum illud dubitationis *εὖ ποιῶν*, quod sane eo difficilius videtur ad intelligendum aut, id quod plerique malunt, ad emendandum, quo certius omnia dubiis illis verbis omissis inter se cohaerere et omnibus numeris absoluta esse appareat, ut, quidquid addideris, pannus tamquam ne assuatur sententiae magnopere providendum sit. Verum huic difficultati bene accidit quod explicatis, non mutatis occurri potest ipsius Lysiae verbis, in quibus sane est cur mirere, quod viri docti praeter Reiskium et Franckenium l. c. p. 167., qui tamen falso intellexerunt, aut non agnoverint, aut agnitum probare noluerint illud *εὖ ποιῶν*, quo addito illud ipsum accedere, opinor, apparebit, quod ad totam sententiae confirmationem tam est aptum, quam quod maxime dixeris accommodatum. Nam ut nihil dicam de eo dicendi genere quo *εὖ ποιῶν, καλῶς ποιῶν, καλῶς νομίζων, ὀρθῶς λέγων, ὀρθῶς συμβουλεύων* in responsionibus imprimis apud Platonem invenitur, ut verbum e superioribus repetendum sit cf. Pl. Symp. p. 174 E. Gorg. 451 D. 511 C. saepe etiam (quod post F. A. Wolfium ad Dem. Lept. §. 91 p. 329. Herm. ad Vig. p. 777 etiam Krügerus Gr. §. 56, 8 n. 2 p. 221 et Madvigius, Gr. §. 176 c. p. 195 commemorant) „participio ad aliquod nomen relato orationi iniicitur, ubi nos dicimus „Dei beneficio,“ significantes nihil nos invidere, gaudere potius et congratulari.“ et pro varia occasione, ut ait Voemel. ad Dem. Ol. I §. 28., varie vertitur; *recte, bene; iure ac merito; deorum benignitate; pro vestra sapientia.* Dicitur autem minime de eo qui facit quod ius et aequitas eri postulant (Herm. l. c.), sed aut de eo qui quod sibi ipsi commodum est facit, aut quod is qui loquitur fieri optat et gaudet. Facile autem singulae illius

formulae dicendi significationes, altera ex altera ducta, inter se possunt omnes conciliari. Nam quum *καλῶς ποιῶν* proprie sit *bene faciens*, itaque spectet ad eum qui quod vult recte faciendo assequitur, facit igitur quodammodo ut aliquid eveniat, factum est, ut quod proprie in res solum conveniret, ad homines ipsos transferretur. Cuius usus exemplum habemus luculentissimum apud ipsum Lysiam or. c. Ergocl. §. 8 *Θρασύβουλος καλῶς ἐποίησεν οὕτω τελευτήσας τὸν βίον.* Ut orator significet, quam opportuna Thrasybuli mors inciderit, qua accusatio et damnatio ipsa ei intenta tolleretur, similiter dicit ac si ipse Thrasybulus mortis occasionem quandam aucupatus sit, ut nos eadem ratione in simili causa dicere solemus: er machte den klugen Streich (vel er war so klug) und starb, quasi vero aliquis de consilio fecerit ac non naturae necessitati paruerit. Ita factum est, ut hac formula ad homines relata saepe Graeci uterentur ad avertendam invidiae et exprobrationis suspicionem, veluti Dem. c. Lept. §. 110. *ὅτε δ' ὑμεῖς καλῶς ποιοῦντες — ἄμεινον ἐκείνων πράττετε,* de Cor. §. 231 *ὑμεῖς καλῶς ποιοῦντες τοὺς καρποὺς κεκόμισθε;* Aeschin. Ctes. §. 232 *καί φατε μὲν εὐτυχεῖς εἶναι, ὡς καὶ ἐστέ καλῶς ποιοῦντες;* cf. Dem. Ol. I §. 28. c. Mid. §. 212. de Cor. §. 231. Non minus autem licet ad eas res transferri quae opportuno tempore incidisse dicuntur, ubi Latini dicunt *deorum benignitate,* nos zum guten Glück. Sic est in or. Phil. IV §. 38 *ἡ τύχη καλῶς ποιοῦσα πολλὰ πεποίηκε τὰ κοινὰ καὶ τετρακόσια ἀντὶ τῶν ἑκατὸν ταλάντων προσέρχεται* (similiter ut in Prooem. 36 p. 1445 *ἡ τύχη καλῶς ποιοῦσα πολλὰ τῶν πραγμάτων ὑμῖν αὐτόματα ὡς ἂν εὔξαισθε παρίστησιν*), et quod magis etiam possit offensioni esse Dem. c. Aristocr. §. 143 *τοῦτο τοίνυν ἐπ' ἐκείνου εὖ ποιοῦν οὐ συνέβη φενακισθεῖσιν ἡμῖν αἰσχύνην ὀφλεῖν.* Quae verba plane contraria conformata esse apparet ratione atque ea, unde coepimus *Θρασύβουλος καλῶς ἐποίησεν οὕτω τελευτήσας τὸν βίον.* His expositis facile erit iudicium de Lysiae illis verbis *οὐδ' οὗτος εὖ ποιῶν.* Nam *deorum quasi quadam benignitate* fieri reus cavillatur, ut accusator ipse vere animo eam non teneat sententiam, quam coram iudicibus prae se ferre videatur, ut abominandum illud quod minatus erat, eo minus sit timendum, quum neutra earum de quibus supra exposui conditionum locum habeat. Itaque per iudices, prudentes viros et mentis compotes profecto non futurum esse, ut accusator quod voluerit assequatur. — Sic omnia, opinor, rectissime inter se cohaerent, ut ne littera quidem sit mutanda, nedum ut lacuna interrupta sententia esse videatur.

Facillime licet etiam alii occurrere loco orationis in Philon. §. 15 p. 881 R. *Ὑπολείπεται τοίνυν αὐτῷ λέγειν ὡς τῷ μὲν σώματι δι' ἀσθένειάν τινα γενομένην ἀδύνατος κατέστη βοηθῆσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς ἢ χρήματ' εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ἢ κτλ.* Apparet non omnino recte procedere enuntiationem, quam Reiskius sanare studuit eo quod scriberet *εἰσενέγκειεν*, quum novissimi Lysiae editores, imprimis Rauchensteinius, comparent Lys. c. Agor. §. 9, in quibus verbis, ut saepe, infinitivus post *ὅτι* est positus cf. Foertsch. Obss. critt. p. 78. Sed satis patet huius loci plane aliam esse rationem, neque quidquam aliud relictum esset, quam ut pro anacolutho haberetur enuntiatio, nisi longe facilior esset ea medela, qua membris alia ratione inter se relatis commate post *ὑπαρχόντων* posito additur mente verbum ei ipsi quod praecessit *ἀδύνατος κατέστη* significatione contrarium, quale quidem et apud Graecos et apud Romanos saepissime intelligendum esse constat. Sic hoc loco audiendum erit *ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων δυνατὸς κατέστη καὶ ἐβοήθησεν*, ut *ἐπαγγειλάμενος* non, ut volunt, ad *ὑπολείπεται λέγειν* sed ad hoc ipsum *κατέστη* referendum esse videatur.

Multo difficilior est eiusdem orationis contra Philonem habitae alius locus. Leguntur enim §. 26 p. 886 R. haec verba: *οὗτος δὲ προδοὺς ὅλην τὴν πόλιν οὐχ ὅπως τιμωρηθήσεται... παρασκευάζεται. Καίτοι δικαίως γ' ἂν ὅστις φανερῶς ὥσπερ οὗτος προὔδωκε τὴν ἐλευθερίαν, οὐ περὶ τοῦ βουλεύειν ἀλλὰ περὶ τοῦ δουλεύειν καὶ τῆς μεγίστης ἀπορίας ἐκκλησιάζοιτο.* Sic scripsit Bekkerus codicem Laur. secutus, quum in Palatino scriptum sit *ἐκκλησιάζεται*, quod sane non magis potest ferri quam quod Marklandus voluit *ἐκκλησιάζετο*. Sed quum virorum doctorum opera et sagacitate hodie constet, codicem illum Laurentianum, ut multis locis correctione depravatum aut certe mutatum, codici Palatino, reliquorum omnium communi fonti, minime esse praeferendum, recentiores editores scripturam illam aspernati graviore vitio haec verba infecta esse putaverunt. Ita Rauchensteinius posuit quod Reiskius iam postulari dixerat *ἀγωνίζοιτο*, eodemque sententia inclinavit Scheibii, qui quamquam *ἐκκλησιάζοιτε* recepit, Westermanni et Kayseri coniecturam — spretam illam quidem vel a Cobeto, qui *δίκαιος γ' ἂν ἦν — ἀγωνίζεσθαι* scripsit — tamen in praefatione *ἀγωνίζεσθαι* vel *ἐξετάζεσθαι* requiri dixit. Sed videtur hoc loco Lysiae manus corrupta esse ab iis qui *ὅστις* illud quo referendum esset quum non satis intellexissent, illud quod scriptum erat *ἐκκλησιάζοιτε* huic pronomini

ipsi accommodandum esse opinabantur. Quamquam in pronomine ὅστις hic quoque, ut saepe, inest conditionis significatio, similiter ut Lysias ipse, ut hoc utar, in or. III c. Simon. §. 41 dixit *ἔπειτα δὲ καὶ οὐδεμίαν ἡγούμην πρόνοιαν εἶναι τραύματος* ὅ σ τ ι ς *μὴ ἀποκτεῖναι βουλόμενος ἔτρωσε*, et Antiphon de caede Herod. §. 92 *καὶ μὴν τὴν ἴσην γε δύναμιν ἔχει ὅστις τε ἂν τῇ χειρὶ ἀποκτείνῃ ἀδίκως καὶ ὅστις τῇ ψήφῳ.* Ita igitur recte illo quoque in loco coniungitur *δικαίως ἂν ἐκκλησιάζοιτε* (*περὶ τούτου*) *ὅστις* (sc. *εἴ τις*) *προὔδωκε τὴν ἐλευθερίαν.* Quod non dixit orator, ut Kayserus voluit, *οὐ περὶ τοῦ βουλεύειν* α ὐ τ ό ν, vel ut Franckenio Comm. Lys. p. 232 magis placet τ ο ῦ τ ο ν, id videtur fecisse coactus, quod utendum esset infinitivis loco nominum substantivorum, quorum alterum illud deesse sibi videret, quod haberet significationem ipsius infinitivi *βουλεύειν.* Huc accedit quod adiecto illo pronomine lenior quam omisso esset illa inter *δουλεύειν* et *βουλεύειν*[1] oppositio, in qua praeterea orator eo quod etiam aliis in locis invenitur uti voluit paronomasiae genere (cf. XII in Erat. §. 34 *ἀντειπών* — *συνειπών* XXXII in Diogit. §. 22 *γράμματα* — *χρήματα* ut Dion. de Thuc. 45 similiter nostro loco dixit *μὴ περὶ τιμῶν ἀλλὰ περὶ τιμωριῶν.* vid. etiam Antiph. V §. 91. *ἀπολῦσαι* — *ἀπολέσαι.* Thuc. II, 62 *φρονήματι* — *καταφρονήματι*). Verbum autem *ἐκκλησιάζειν* eadem plane quae desideratur hoc loco ab aliis posuit sententia, qua etiam in Erat. §. 73. *ἐγιγνώσκετε γὰρ ὅτι περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐξεκλησιάζετε* dixit de populo qui in comitiis iubet aut iudicium publicum exercet (cf. or. XXVI in Euandr. §. 22), ut non obscure ipsius populi significetur ob proditionem condemnatio. Denique quae sequuntur verba *καὶ τῆς μεγίστης* ἀ π ο ρ ί α ς ea non sana esse plerique recte censuerunt viri docti, quorum alii τ α λ α ι π ω ρ ί α ς, alii τ ι μ ω ρ ί α ς, alii ἀ τ ι μ ί α ς scribi iusserunt, quorum nescio an aliud alio nomine magis a veri similitudine sit alienum. Mihi quidem simplicius visum est scribere *περὶ τῆς μεγίστης* ἀ π ω λ ε ί α ς, quod vocabulum in usu fuit et de singulis hominibus (velut apud Demadem *π. δωδ.* §. 2 *δακρύσει δέ μου τὴν ἀπώ-*

1) Alia huius verbi oppositio legitur in loco ex Lycurgi oratione superstite ap. Stobae. Florileg. II, 31 (T. I p. 69 ed. Gaisf. *Ὅσοι τοῖς ἀπὸ τῆς φύσεως ἀγαθοῖς ἐπὶ τὰ χείρω χρῶνται, τούτοις πολέμια τὰ εὐτυχήματά ἐστιν· ὡς εἴ τις ἀνδρεῖος ὢν λῄζεσθαι μᾶλλον ἢ στρατεύεσθαι προαιρεῖται, καὶ ἰσχυρὸς ὢν* λ ω π ο δ υ τ ε ῖ ν μ ᾶ λ λ ο ν ἢ σ υ μ β ο υ λ ε ύ ε ι ν *ἢ καλὸς ὢν μοιχεύειν μᾶλλον ἢ γαμεῖν κτλ.* Apparet haec inter se non esse contraria, nec tamen placet quod Scheibius coniecit *συμβάλλειν*, aut quod Jenickius proposuit λ ο γ ο π ο ι ε ῖ ν *μᾶλλον ἢ συμβουλεύειν.* Mihi quidem et a sententia et a litterarum similitudine magis videtur commendari σ υ μ π α λ α ί ε ι ν.

λειαν οὐχ ὁ στρατιώτης; nec aliter de Nioba Plut. cons. ad. Apoll. c. 28 ἀνάρπαστον αὐτὴν γενέσθαι πρὸς ἀπώλειαν τὴν χαλεπωτάτην), et de urbibus et terris (velut apud Plut. Dion. c. 33. Diod. Exc. 32 p. 590. Vol. II, 2, p. 130 Ddf.). Sententiam ipsam Lysiae tum eandem esse puto atque Demosthenis in Leptin. §. 79 μίαν μὲν πόλιν εἰ ἀπώλεσεν ἢ ναῦς δέκα μόνας, περὶ προδοσίας ἂν αὐτὸν εἰσήγγελλον οὗτοι καὶ εἰ ἑάλω, τὸν ἅπαντ' ἂν ἀπολώλει χρόνον, simili ratione qua de falsa leg. §. 110 proditorem dixit τρὶς οὐχ ἅπαξ ἀπολωλέναι δίκαιον vel c. Mid. §. 21 πολλῶν θανάτων ἄξιον.[2] Ceterum si cui quam restituendam esse dixi ἀπώλειαν, ea minus accommodate dici videatur μεγίστη, facile erit addere etiam aliam coniecturam, ut τῆς αἰσχίστης ἀπωλείας scribatur, quae ipsa vocabula orat. VII de Olea §. 15 in cod. Vat. Bekkeri alterum cum altero confusa inveniuntur. Sic restituto loco vix quisquam, opinor, assentiatur Franckenio, qui Comm. Lys. p. 232 haec quoque verba diasceuastae, qui Lysiae orationem aut in breve contraxit aut refinxit, potius quam vulgari librario imputanda censet idemque aegre a se impetrare affirmat, ut haec omnia Lysiaca putet. —

In eadem oratione contra Philonem habita sunt nonnulli loci dubitationis plenissimi, quos paene desperes sine codicum ope in integrum umquam posse restitui, quamquam viri doctissimi et sagacissimi in explicandis aut emendandis illis studium et operam collocaverunt. Alii contra minus, quod sciam, in suspicionem sunt vocati, quamquam ne illi quidem recte videntur esse scripti. Quo in numero sunt illa verba quae §. 10 p. 875 R. leguntur καίτοι γε ὅστις εὐτυχοῦντας ὁρῶν ὑμᾶς ἐτόλμα προδιδόναι τί ποτε ὡς μὴ βουλόμεθά γε πράττοντας ἐποίησεν ἄν; Accusatur Philo quod patriae discrimina aliquando cum ceteris Atheniensibus adire noluerit, sed potius suas ipsius res agens privatum commodum reipublicae saluti praeposuerit. Iam sequuntur ea quae supra posui verba, quae uni dubitationem moverunt Marklando, qui scribi voluit ὡς μὴ ἠβουλόμεθα „aliter quam voluissemus. De praeteritis enim sermo est“, quum Rauchensteinius contra explicandi viam inveniat in optandi forma, qua tota illa enuntiatio eandem plane habeat sententiam atque εἰ μὴ καλῶς τότε ἐπράττομεν, quae quidem

2) Simile quid latere videtur etiam in verbis Lysiae in orat. XIII c. Agorat. §. 57 καίτοι εἰ ἐκεῖνος ἀπέθανεν, ἦ που Ἀγόρατός γε δικαίως ἀποθανεῖται. Non sine causa Kayserus voluit scribere ἦ που Ἀγορ. καὶ δικαιότερον vel σφόδρα γε δικαίως cll. §. 69. Id simplicius videtur esse δὶς δικαίως, ut est in or. XII c. Erat. §. 37 ὥστ' οὐκ οἶδ' ὅ, τι δεῖ πολλὰ κατηγορεῖν τοιούτων ἀνδρῶν οἳ οὐδ' ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πεπραγμένων δὶς ἀποθανόντες δίκην δοῦναι δύναιντ' ἄν. cf. c. Agoratum §. 91 ἐκ παντὸς δὲ τρόπου ἔμοιγε δοκεῖ οὐχ ἑνὸς θανάτου ἄξιος εἶναι.

propterea quod proverbii speciem et formam referat praesenti tempore sit expressa. Sed dubito num eiusmodi defensione verba illa firmari possint. Nam si recte habet illud quod §. 14 legitur *εἰ μέντοι τι μέρος περίεστι τῶν πολιτῶν ὅ, τι τῶν αὐτῶν μετέσχε τούτῳ πραγμάτων, μετ' ἐκείνων, ἐάν ποτε, ὃ μὴ γένοιτο, λάβωσι τὴν πόλιν, βουλεύειν ἀξιούτω* de bon. Aristoph. §. 38 — *νῦν τοίνυν εἰ δημεύσαιτε τὰ Τιμοθέου, ὃ μὴ γένοιτο κτλ.* Dem. c. Mid. §. 209 p. 581. *εἰ γένοιντο, ὃ μὴ γένοιτο οὐδ' ἔσται, οὗτοι κύριοι τῆς πολιτείας*, tamen alius plane generis est quod dixit Lysias: „qui vos prodidit, quos videret prosperis rerum successibus florentes, quid ille fuisset ausurus, si vos secius atque vellemus res gerentes vidisset.“ Hic quidem non video, quomodo indicativus praesentis addito *μή* cum *ὡς* coniunctus possit explicari. Id potius eadem ratione erat dicendum qua apud Homerum legitur Od. XV, 358 *ἡ δ' ἄχεϊ οὗ παιδὸς ἀπέφθιτο κυδαλίμοιο Λευγαλέῳ θανάτῳ, ὡς μὴ θάνοι, ὅστις ἔμοιγε Ἐνθάδε ναιετάων φίλος εἴη καὶ φίλα ἔρδοι.* Od. I, 47. *καὶ λίην κεῖνός γε ἐοικότι κεῖται ὀλέθρῳ, Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι* et II, 183 *ὤλετο τῆλ', ὡς καὶ σὺ καταφθίσθαι σὺν ἐκείνῳ Ὤφελες.* Dem. Mid. §. 78 p. 539 *ἡνίκα τὰς δίκας ἔλαχον τῶν πατρῴων τοῖς ἐπιτρόποις μειρακύλλιον ὢν κομιδῇ καὶ τοῦτον οὐδ' εἰ γέγονεν εἰδὼς οὐδὲ γιγνώσκων, ὡς μηδὲ νῦν ὤφελον, τότε κτλ.* Inde apparet, nisi maius etiam aliquod latet vitium, — quum tota illa optati forma mirum aliquid habeat ac singulare — apud Lysiam certe scribendum esse aut *ὡς μὴ βουλώμεθα*, aut quod magis mihi placet *ὡς μὴ βουλοίμεθα.* Nam pro eo quod dici potuit *ὡς μηδέποτε γένοιτο* potius fuisse videtur oratori dicere *ὡς μὴ βουλοίμεθα*, ut significaret perniciosorum aliquot civium hostilem erga patriam animum. —

Haec dum commentor in memoriam venit similis locus, de quo multum iam a viris doctis est disputatum, in Orat. XIX pro bonis Aristophanis §. 38 p. 638 R. *νῦν τοίνυν εἰ δημεύσαιτε τὰ Τιμοθέου — ὃ μὴ γένοιτο, εἰ μή τι μέλλει μέγα ἀγαθὸν ἔσεσθαι τῇ πόλει — ἐλάττω ἐὰν ἐξ αὐτῶν λάβοιτ' ἢ ἐκ* (cod. Palat. *τὴν ἐκ κτλ.*) *τῶν Ἀριστοφάνους γεγένηται, τούτου ἕνεκα ἀξιοῖτε ἂν τοὺς ἀναγκαίους τῶν ἐκείνων τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἀπολωλέναι;* Quae verba variis nominibus suspecta sunt. Studet demonstrare orator, saepius factum esse, ut bona civis alicuius publicata multo minora esse apparerent quam antea essent credita, idemque sine dubio etiam eventurum esse affirmat si, id quod exempli causa ponit, sed ita ut malum omen avertere studeat, Timothei bona futurum sit ut publicentur. At id quod

addit *εἰ μὴ μέλλει — ἔσεσθαι* habet quod vehementer offendat, nec credi potest orator serio affirmare, magni commodi reipublicae causa aliquando fieri posse, ut Timothei bona publicentur. Itaque Sauppius maluit scribi *κακόν* pro *ἀγαθόν* hac sententia: „nisi magnum ille damnum patriae intulerit," quo praeterquam quod sententia ipsa obscurius esset expressa, augeri potius quam leniri videtur abominandae illius conditionis invidia. Quod qui intellexit Joh. Frey (Zu Lysias p. 26) ita loco occurri posse putavit, ut enuntiatio *εἰ — τῇ πόλει* disiuncta ab optandi formula alteram efficeret protasin hac sententia: Wenn ihr das Vermögen des Timotheus einziehen würdet — so würdet ihr, *wenn es nicht für den Staat sehr gut herauskommen soll*, weniger erhalten, ut illa enuntiatio *εἰ — πόλει* referretur ad integritatem et abstinentiam eorum qui bonorum curam gerunt publicandorum. Verum quamquam in duplici illa protasi nihil inest offensionis (cf. XXXI §. 14), tamen ipsa quam vult inesse sententia obscurius esset expressa, quam ut facile intelligeretur, praesertim quum in antecedentibus nihil de perfidia in publicandis bonis usitata dictum inveniatur. Unum illud quod hoc in genere §. 31 legitur reus commemorat, ut evincat, quanta diligentia et fide ipse in bonis recensendis et tradendis versatus sit, quum fere contrarium fieri soleat. Hinc non erat cur in exemplo illo ficto de Timothei bonis publicandis eiusmodi aliquam adderet conditionem, quam praeterea, opinor, optativo non indicativo significasset. Concedo sane exspectari simpliciter *ὃ μὴ γένοιτο* nulla addita conditione, quae fere in similibus locis deest, sed per se ipsam nihil haberet ea offensionis, veluti si legeretur, quod fuit quum coniicerem, *μηδ' εἴ τι μέλλει μέγα ἀγαθὸν ἔσεσθει τῇ πολει,* quo certe totius sententiae removeretur invidia. Sed inita ratione subductaque suspicor aliud potius vitium inesse in his verbis quae, ni fallor, scripserat orator hoc modo *ὃ μὴ γένοιτο, εἰ μή τι μέλλει μέγα πάθος ἔσεσθαι τῇ πόλει.* Tum significatur quod necesse videtur esse, publicationem eiusmodi fictam quam abnuit nisi cum gravissima ipsius patriae calamitate non futuram esse (was nie geschehen möge, wenn nicht dem Staate ein grosses Leid widerfahren soll). Quam facile *πάθος* post *μέγα* confundi potuerit cum *ἀγαθόν,* antecedentis illius vocabuli extrema littera falso iterata, id per se ipsum quum intelligatur, tum infra simillimo aliquo me probaturum esse spero exemplo. — Restat iam, ut de reliquis enuntiationis verbis exponam. Ac primum quidem quod in cod. Palatino legitur *ἔλαττω ἐὰν λάβοι τὴν ἐκ τῶν Ἀριστοφάνους* id quidem quum alii aliter emendandum esse censerent, Sauppius recte apodosis loco intellectum scripsisse

videtur ἔλάττω ἂν κτλ., quamquam dubito an praestet ἐλάττω γ' ἄν, quae particula ad efferendam spei falsae notionem huius loci rationi videtur maxime accommodata. Deinde in extremis verbis illud λάβοι τὴν ἐκ ad aliud quid spectare videtur quam ad λάβοιτ' ἢ ἐκ quod Palmerius coniecit, praesertim cum cod. Laurentianus teneat λάβοιτε ὡς καὶ ἐκ. Scripserat fortasse Lysias ἐλάττω γ' ἂν λάβοιτ' ὧν ἐκ τῶν Ἀρ. simili ratione qua, ut unum certe locum afferam, in orat. c. Diogiton. §. 8 p. 897 R. legitur τοὺς μὲν παῖδας εἰς ἄστυ ἀναπέμπει, τὴν δὲ μητέρα αὐτῶν ἐκδίδωσιν ἐπιδοὺς πεντακισχιλίας δραχμάς, χιλίαις ἔλαττον ὧν ὁ πατὴρ αὐτῆς ἔδωκεν.

Non dissimili ratione ea verba depravata videntur quae leguntur in ipso initio orat. XXVII c. Epicratem. Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ ὅτι πολλάκις ἠκούσατε τούτων λεγόντων, ὁπότε βούλοιντό τινα ἀδίκως ἀπολέσαι, ὅτι εἰ μὴ καταψηφιεῖσθε ὧν αὐτοὶ κελεύουσιν, ἐπιλείψει ὑμᾶς ἡ μισθοφορά. καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον τοσοῦτον ἐνδεῖ, ὥστε τὸ μὲν πλῆθος καὶ ἡ αἰσχύνη ἡ διὰ τούτων ὑμῖν γίγνεται, ἡ δ' ὠφέλεια τούτοις. Plerique viri docti hodie statuunt, post πλῆθος sententiam interruptam esse lacuna, cuius certum aliquod vestigium in codicibus non est deprehensum, quum Schottus πένθος pro πλῆθος legi vellet, eum refutans Marklandus recte intellecta sane sententia mallet scribi τὸ ὄνειδος καὶ ἡ αἰσχύνη, quod fere idem esset, Reiskius μῖσος vel βλάβος praeferret et in Variis Lectt. p. 713. codd. scripturam adiecto τῶν ἀπολλυμένων vel τῶν δημεύσεων firmare vellet, ut P. Müllerus de loc. Lys. p. 13 proposuit πλῆθος τῶν πεπονθότων vel κακῶς πεπονθότων vel πενήτων. Quod mire profecto esset dictum (πλῆθος — ὑμῖν γίγνεται), nec minus laborat sententia, quum Athenienses et accusator exspectentur contrarie inter se oppositi. Deinde agitur de sceleribus sycophantarum non, ut Müllerus putat, de condemnatione reorum, cuius incommoda si significare voluisset, profecto eiusmodi quid orator dixisset, quale est cum in aliis orationibus, tum in apologia de aff. tyrannide (cf. §. 3; 24; 32;), multitudine eorum qui sycophantarum fraudibus essent condemnati factum esse, ut numerus augeretur eorum qui rei publicae insidiarentur. Verum horum nihil sequitur. Huc accedit quod illis verbis adiectis vis ipsa quae inest in contrarie relatis vocabulis magis infringitur, quod idem cadit in eam coniecturam, qua Franckenius Comm. Lys. p. 195 graviore etiam vitio infecta verba esse ratus, non solum πένεται post πλῆθος, sed etiam contraria verba οὗτοι δὲ πλουτοῦσιν aut simile quid omissa esse confirmavit cll. §. 9 praeterquam quod sententias tum contrario potius ordine positas exspectes aut hoc

fere modo scriptas *νῦν δ' οὐδὲν ἧττον ἐνδεῖ καὶ τὸ μὲν πλ. πένεται, οὗτοι δὲ πλουτοῦσιν.* Itaque nescio an simplicius sit statuere, Lysiam scripsisse *τὸ πάθος καὶ ἡ αἰσχύνη — ὑμῖν γίγνεται*, ut significetur noxam et infamiam sycophantarum scelere illatam in omnes omnino cadere Athenienses, quum utilitas ab ipsis qui alios falso in iudicium vocaverint percipiatur accusatoribus. Atque illud ipsum *πάθος*, ut alia omittam, confusum habes cum *πλῆθος* etiam in codd. Platon. Legg. V p. 745 D.[3]

In eadem oratione c. Epicratem habita magnae subiectus est dubitationi etiam alius locus. Orator enim postquam dixit amicis et sociis, qui veniam ab iudicibus precaturi essent accusatis, aut innocentiam eorum esse demonstrandam, aut, si nocentes eos esse rati tamen liberatos vellent, supplicio potius quam gratia esse dignos, qui iniuriam facientibus benevolentiores animo essent, quam passis §. 14. p. 814 R. haec verba addit: *ἔτι δὲ τοὺς αὐτοὺς ἡγεῖσθαι χρὴ καὶ τῶν κατηγόρων σφόδρα δεήσεσθαι, νομίζοντας πολὺ ἂν θᾶττον παρ' ἡμῶν ὀλίγων ὄντων ταύτην τὴν χάριν λαμβάνειν ἢ παρ' ὑμῶν κτλ.* Haec verba omnibus, quod sciam, falso scripta esse visa sunt viris doctis. Ac prima quidem specie inter se vehementer sane videntur discrepare, quum quod in priore enuntiationis parte de futuro dicitur tempore, idem in altera de praeterito affirmetur, ut iam factum esse appareat. Cui difficultati ut occurrerent viri docti illud quod antecedit *δεήσεσθαι* pronuntiarunt scribendum esse aut *δεδεῆσθαι*, aut *δεηθῆναι*, quum Scheibius antecedentia verba *ἔτι δὲ τοὺς αὐτοὺς ἡγεῖσθαι χρή* labem contraxisse putaret, Franckenius contra p. 201 Epicrateam orationem ex Nicomachea imitatione expressam esse ratus collatis verbis in Nicom. §. 35 quae

---

3) Hac occasione oblata tractare mihi liceat ea, quae infra leguntur lib. XII p. 960 C. *πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν καλῶς εἴρηται. Τὸ Λάχεσιν μὲν τὴν πρώτην εἶναι, Κλωθὼ δὲ τὴν δευτέραν, τὴν Ἄτροπον δὴ τρίτην σώτειραν τῶν λεχθέντων ἀπεικασμένα τῇ τῶν κλωσθέντων τῷ πυρὶ τὴν ἀμετάστροφον ἀπεργαζομένων δύναμιν*, quibus, neglectis illis quidem a Klauseno in Diar. antiq. 1840 no. 27, male nuper consuluit Peipers. Quaestt. critt. de legg. Platonis p. 100, quum expulsis verbis *τῶν λεχθέντων — κλωσθέντων* scriberet *τῇ σφύρᾳ τὴν ἀμ. ἀπεργαζομένην δύναμιν.* Apparet maxime illa quae eiecit esse necessaria, in quibus tota versetur *ferreae* illius Parcae, quae *fatorum inextricabiliter contorta fila ducit* comparatio. Quo item pertinere patet quod misere corruptum est *τῷ πυρί.* Scripsisse enim videtur Plato *τὴν Ἄτρ. δὴ τρίτην σωτ. τῶν ληχθέντων* (ut Bekkerus iam voluit) *ἀπεικασμένην τῇ τῶν κλωσθέντων τολύπῃ τῇ ἀμ. ἀπεργαζομένῃ δύναμιν. Τολύπη* et *τολυπεύειν* eadem ratione intellectum interpretatur iam Eustathius apud Homerum Iliad. XIV, 86. XXIV, 7.

sunt sanissima, hanc explicationem formaret: „Ii tum fortasse a nobis accusatoribus pecunia oblata *petent*, ut ab accusatione desistamus, sed quemadmodum frustra a nobis hoc *petent*, sic vos quoque *et tum* severos vos praestatote et inexorabiles et *immo* Epicratem et sodales digna poena afficite“ quae quomodo inter se iuncta recte stare possint, non facile quisquam, opinor, intelliget. Mihi quidem verba sana esse videntur, dummodo cogitatione illud addatur quod, ut per se ipsum perspicuum, orator omittere quam addere maluit. Qui enim consideraverit huiusmodi notissimos locos c. Philon. §. 25 *ἀλλὰ κίνδυνος καὶ τοὺς χρηστοὺς, ἐὰν αἰσθάνωνται ὁμοίως τοὺς πονηροὺς τιμωμένους, παύσεσθαι τῶν χρηστῶν ἐπιτηδευμάτων, τῶν αὐτῶν ἡγουμένους εἶναι τούς τε κακοὺς τιμᾶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀμνημονεῖν.* in Eratosth. §. 41. *Πολλάκις οὖν ἐθαύμασα τῆς τόλμης τῶν λεγόντων ὑπὲρ αὐτῶν, πλὴν ὅταν ἐνθυμηθῶ ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστιν αὐτούς τε πάντα τὰ κακὰ ἐργάζεσθαι καὶ τοὺς τοιούτους ἐπαινεῖν*, (vide etiam §. 54 et pro bon. Ar. §. 56) qui haec igitur consideraverit, is facile, opinor, intelliget oratorem significare, eiusmodi quales accusatus sit homines per se ipsum credendum esse largitionibus accusatores corrumpendi facturos esse periculum, idque iam fecisse, sed frustra, cum accusator noluerit facilem iis praebere aurem. Quod ipsum apparet ex iis quae sequuntur *ἡμεῖς μὲν τοίνυν οὐκ ἠθελήσαμεν προδοῦναι, ἀξιοῦμεν δὲ μηδ' ὑμᾶς, ἐνθυμουμένους ὅτι σφόδρ' ἂν ἡμῖν ὠργίζεσθε — ὅπου παρεπίπτομεν, ὡς εἰκὸς τοὺς ἀδικοῦντας, εἰ ἡμεῖς παρὰ τούτων ἢ χρήματα λαβόντες ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ διηλλάγημεν* quae sic scripta rectissime habent, neque videtur esse, cur Kayserum secuti verbis *ἀξιοῦμεν δὲ μηδ' ὑμᾶς* expulsis, scribamus *ἐνθυμούμενοι* ut suam ipsius mentem aperiat accusator. Ita enim deesset, quo sublato verba sequentia *καίτοι εἰ τοῖς μὴ δικαίως ἐπεξιοῦσιν ὀργίζεσθε, ἦ που σφόδρα χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθαι* cum antecedentibus non recte essent connexa et coniuncta. Simillima legitur sententia in or. c. Alcib. II §. 2.

Aliter sentio de alio loco qui est in or. XXVIII c. Ergocl. §. 15. p. 826 R. *ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ὑμᾶς αὐτοὺς ἢ τούτους (τοὺς φεύγοντας) ἐλεοῖτε, καὶ τοὺς ὑμετέρους παῖδας καὶ γυναῖκας, ὅτι ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν λυμαίνεσθε. ὅταν γὰρ ἡγησώμεθα σωτηρίας ἀντειλῆφθαι, δεινότερα ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων πάσχομεν ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων.* Quorum verborura sententiae, quam non recte habere apparet, viri docti varia coniectura occurrere studuerunt. Ac Kayserus quidem Philol. XI. p. 163. scribendum esse censuit *ὅτε — ἡγησάμεθα — ἀρχόντων ἐπάσχομεν*, quem ita secutus est Cobetus, ut tamen

πάσχομεν retineret, quod sane non intelligo, quomodo tum stare posit. Sed apparet ex iis quae antecedunt, non agi de praeterito aliquo tempore sed de praesentia, itaque nescio an et rectius et facilius oratoris manus restituatur ita ut scribamus *ὅταν γὰρ ἤδη ἡγώμεθα.* Quod sic orator significat, quae saepe iam salutis reipublicae patefacta esse visa sit via, eam reorum sceleribus et prohibitam esse et prohiberi, ad id iam apparet quam maxime respondere etiam illud perfectum *ἀντειλῆφθαι.* Quod scripserat Lysias *ἤδη ἡγώμεθα* si omissa ea quae repetenda erat littera exaratum erat *ΗΔΗΓΩΜΕΘΑ*, facile fieri potuit, ut non, quemadmodum debebat, adderetur littera *ἡ*, quae esset omissa, sed mutarentur duae quae recte scriptae erant litterae, ut pro duobus vocabulis una efficeretur verbi forma ad sententiae rationem illa quidem minime apta. Simile quid iam supra commemoravi p. 16.

Quemadmodum factum est, ut haec verba corrumperentur, sic nescio an alio quoque in loco librariorum negligentia obscurata sit sententiae veritas. Legitur enim in orat. XXXI c. Philonem, §. 31 p. 889 R. *πῶς δ' εἰκός ἐστι τοῦτον, ὃς οὐδὲ τελευταῖος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἦλθε, πρότερον τῶν κατεργασαμένων καὶ οὕτω συντιμηθῆναι;* Facile est intellectu, haec sic inter se non potuisse coniungi, cum *πρότερον* et *συντιμηθῆναι* inter se sint plane contraria. Itaque iam Reiskius scribi voluit *καὶ οὑτωσί γε τιμηθῆναι*, quum Rauchensteinius *οὕτως ἀξίων* vel *καὶ τοιούτων ὄντων τιμηθῆναι*, P. Müllerus *καὶ οὕτω σπουδαίων*, Scheibius *διὰ τούτους* (*τοὺς κινδύνους*) *ἂν τιμηθῆναι* coniiceret. Sed haec omnia vereor ne sint otiosa, utpote quae ex antecedentibus per se ipsa intelligantur. Quod Kayserus saepius suasit *πρ. τῶν κατεργ. τὴν κάθοδον ὑμῖν τιμηθῆναι*, id quamvis respondeat bene sententiae, tamen violentius est, quam ut possit probari, praesertim suspecto illo *συν* non emendato sed expulso. Contra quod Franckenius l. c. p. 236 scribendum esse putat *πρότερον ἄλλων κατεργασαμένων* ita illud quidem superioribus coniungendum, ut *καὶ οὕτω* (nihilo minus) sic demum suo loco collocetur, id, quamquam prima specie verum videtur, vere tamen non est, nam infringit illa in quibus summum positum est momentum contrarie relata vocabula *πρότερον* et *τελευταῖος*. Deinde non video, quomodo, Philo tota re peracta et perpetrata si venisset, futurum fuerit, ut vel minima subiret pericula. Tum certe — quoniam *κατεργασαμένων* pertinere non potest ad *κινδύνους*, sed ad id quod audiendum est *πράγματα* — scribendum fuisset *πρότερον ἄλλων τὰ πλεῖστα κατεργασαμένων.* Itaque nondum deiectus sum ab ea quam dudum cepi coniectura Lysiam — similiter ut est apud Thuc. VI,

90, 2 — scripsisse *πρότερον τῶν κατεργασαμένων ἢ καὶ οὕτω συντιμηθῆναι* Tum habemus quo, iis quae contraria sunt servatis, tollitur quod inter se repugnat, quum orator affirmet, ne iisdem quidem quibus alii ornentur honoribus dignum esse Philonem, nedum ut prius quam alii de republica optime meriti Phylenses publicis debeat fungi muneribus.[4] Quod praeterea etiam offensioni erat nonnullis *οὕτω συντιμηθῆναι*, id quamquam non satis dilucide et distincte est dictum, ut *τούτοις συντιμηθῆναι* scribi malis, tamen ferri posse mihi videtur. Nam illud *οὕτω* explicationem suam habet in causa quae agitur ipsa, qua id efficere studet accusator, ne Philo amplissimo senatorum ordine dignus existimetur.

Non minus in oratione VII de olea habita inveniuntur, in quibus vel post subtilissimam eorum qui de Lysiae orationibus egregie meruerunt curam est quod offendas. Ac primum duo sunt loci, in quibus *ὡς* post comparativum legitur positum, quod apud prosae orationis scriptores num fieri possit, non iniuria dubitari videtur a viris doctis. Atque his ipsis locis eiusmodi usum certe non probari, id facile me demonstraturum esse spero. Leguntur autem §. 12 p. 272 R. haec verba *Ἐγὼ τοίνυν ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, ὅσοι με φάσκοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῆ καὶ οὐδὲν ἂν εἰκῇ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι, ἠγανάκτουν ἄν, ἡγούμενος μᾶλλον λέγεσθαι ὥς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντας ἂν ὑμᾶς βουλοίμην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν.* Offendit iam Taylorus qui proposuit *ἢ ὥς μοι προσῆκε*, nec qui secuti sunt viri docti locum sanum esse existimaverunt. Sed quod tum inesse volunt „indignabar quod plus de me dici arbitrabar i. e. maiorem mihi affingi fortitudinis, diligentiae, prudentiae laudem, quam quae ad me pertineret“ quomodo verbis sic scriptis *ἡγούμενος μᾶλλον λέγεσθαι ἢ ὡς προσῆκε* significari potuerit, semper ego dubius haerebam, nec scrupulum umquam mihi evelli passus sum, quod non *μᾶλλον* sed *πλείω* vel *πλέον* dicendum

4) Haec dum scribo recordor Hyperidis orationem pro Lycophrone col. 9. p. 27, 9 Schn. *σὺ δὲ οὐ μόνον περὶ τῶν συνηγόρων τοὺς λόγους πεποίησαι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπολογίαν τὴν ἐμὴν διατάττεις καὶ παραγγέλλεις τοῖς δικασταῖς, περὶ ὧν δεῖ αὐτοὺς ἀκούειν κελεύειν με ἀπολογεῖσθαι, καὶ περὶ ὧν μὴ ἐᾶν λέγειν.* Quod hic delendum esse censuit Westermannus *ἀκούειν*, id quidem videtur habere rectissime, dummodo inserta particula ea quae necessaria est restituta sententiarum coniunctione scribatur: *ἀκούειν ἢ κελεύειν κτλ.* (vide similem sententiam pro Euxenippo col. 41 p. 14 Schn.) Atque ea particula eo facilius potuisse videtur omitti si, ut fit, cum antecedente littera *N* in unum coniuncta legebatur scripta *ΑΚΟΥΕΙΝΗΚΕΛΕΥΕΙΝ*.

tum fuisse suspicarer. Itaque vel adiecta illa quae abesse putatur particula nihil quidquam efficitur. Quod quum recte intellexisset Sauppius ingeniose, ut solet, coniecit scriptum fuisse *αἱρούμενος μᾶλλον λέγεσθαι ὥς μοι προσῆκε*, et assentientes habuit multos. Unus Sintenisius (Philol. VI p. 750), quod sciam, non iniuria offendit in ea coniectura, quod tum non diceretur quid aegre ferret reus, sed potius quid gratius ei fuisset futurum. At qui id magis desiderat, is vere non habet, cur alteri succenseat. Exspectatur igitur potius aliquid, cuius nomine succensere potuerit is qui audiret. Neque id potuit significari vocabulo *αἱρούμενος*, sed eo ipso quod recte positum mihi quidem esse videtur *ἡγούμενος*, neque tamen ita illo quidem intellecto, uti volunt, sed potius ita ut disiuncto illo *ὡς ἐμοὶ προσῆκε* ab comparativo et hoc ipso ad verbum *λέγεσθαι* relato diceretur *ἡγούμενος λέγεσθαι, μᾶλλον ὡς ἐμοὶ προσῆκε* sc. *ποιεῖν* („ratus dici potius quemadmodum facere *deberem*, quam quemadmodum *facerem*"). Altera autem illa enuntiatio *ἢ λέγεσθαι ὡς ὄντως ἐποίουν*, ut quae facile possit intelligi, omissa est, et recte potuit omitti. Iam Reiskius hanc enuntiationem ita interpretatus erat *ὥς μοι προσῆκεν εἶναι ἢ ὡς ἦν*, nisi quod illud quod ego intelligi posse censeo adiicere voluit, quod ipsum non *εἶναι* sed *ποιεῖν* esse debebat eoque magis esse potuit, quod proxime antecessit illud *οὐδὲν ἂν εἰκῇ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι*. Ceterum si cui verba sic explicata videantur intellectu esse difficiliora, is velim ita ea pronuntiet quemadmodum scripsi, ut intenta voce acuat *μᾶλλον* et *προσῆκε*, et omnis, opinor, difficultas tolletur et obscuritas. Verum est locus, quo quis uti possit ad confirmandam illam quam reieci coniungendi rationem *ἡγούμενος μᾶλλον λέγεσθαι ἢ* vel *ἢ ὥς μοι προσῆκε*, sed ille quidem magnae dubitationi subiectus. Leguntur enim apud Thucydidem lib. II c. 42. de iis, qui fortiter pugnando pro patria occubuerunt, haec verba: *τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν* (sc. *τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ*) *λαβόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῦς ἀξιοῦντες πεποιθέναι καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι ἢ τὸ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρόν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν.* Qui ut solet, copiosissime et doctissime de hoc loco explicavit Classenius, postremo tamen, in quo cardo rei versatur, facere non potest, quin dicat, verbi *μᾶλλον ἡγεῖσθαι* ea qua hic legatur significatione (pluris aestimare) dicti nullum inveniri exemplum, ut

praestare videatur cum Dobreo *κάλλιον* scribere. Sed simile quid modo dixerat Thucydides *καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες*, ut vel hoc nomine non magnam veri speciem habere dicas illam ut facilem ita subtilem coniecturam. Quemadmodum autem *μᾶλλον ἡγεῖσθαι* in illo Lysiae loco coniunctum intelligi posse vidimus, ita hic quoque recte intellectum non erit quod disiungamus, quamquam sanum et integrum hunc locum omni ex parte esse negaverim, nec eius qui hic quoque eam quae requiritur sententiam recte perspexit Heilmanni coniectura *ἤ τῳ ἐνδόντες* quidquam profici putaverim, quam Krahnerum (Philol. X p. 489) secutum esse ex Classenii annotatione cognovi. Qui haec Thucydidis verba affert Dionysius Hal. ep. 2 ad Ammae. c. 16, is non omnino tenet illam quae est in optimis Thucydidis codd. scripturam, sed aliam quae ipsa in aliquot minus bonis Thucydidis libris mss. invenitur: *καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν*, unde facillime vitium quod latet tolli posse videtur. Scripserat enim, opinor, Thucydides *καὶ ἐν αὐτῷ* ἑ α υ τ ῶ ν *τὸ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι ἢ τὸ ἐνδόντες σώζεσθαι κτλ.* Tum igitur *μᾶλλον* neque cum scholiasta pro *κρεῖσσον* positum esse existimandum, neque cum Krügero ad Dion. Hal. l. c. p. 239 cum *παθεῖν* coniungendum aut cum eodem in annot. ad Thucydidem l. c. ita explicandum est, ut *ἡγησαμ. μᾶλλον* idem sit quod *secuti magis*, quod sententiae quamvis maxime conveniret, minime tamen in verbis sic scriptis inesse posset. Potius *μᾶλλον ἤ* illud disiungit duas enuntiationes inter se contrarias, quarum altera significavit orator officium quod illi qui in pugnam proficiscerentur sibi iniunctum, (*ἑαυτῶν* (*εἶναι*) *ἡγησάμενοι*), altera illud quod quam maxime fugiendum esse sibi crederent dedecus (*ἢ τὸ ἐνδόντες σώζεσθαι*), ut *μᾶλλον — ἤ* hic quoque usitata sua significatione *magis* vel *potius quam* positum nec cum *ἡγεῖσθαι* coniungendum esse appareat. — Neque aliter habet *μᾶλλον* in illo loco Xenophontis Cyrop. III, 3, 19 *ἡμᾶς δ' αὐτοὺς θαῤῥαλεωτέρους τὸν κίνδυνον οὕτως* (terrorem incutiendo hostibus) *ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι τοῖς δὲ πολεμίοις μείζω, πολὺ ἂν μᾶλλον. καὶ ὁ πατὴρ ἀεὶ λέγει καὶ σὺ φῂς καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὡς αἱ μάχαι κρίνονται μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις*, qui nuper non satis recte videtur esse tractatus a Pantazide *διορθ. παρὰ Ξενοφ.* II p. 14. — Is enim scribendum esse proposuit *πολὺ* γ ά ρ *μᾶλλον*, quod ita coniungi voluit cum verbo *κρίνονται*, ut verba *καὶ ὁ πατὴρ — ὁμολογοῦμεν* tamquam interiecta quaedam essent enuntiatio. Et H. Sauppius id ita probavit (Diar. Gotting. 1866 no. 52), ut *ὡς* et *μᾶλλον* delendum, *ἄν* in *δή* transformandum esse diceret. Verum haec

omnia tam sunt violenta ut, si tantis vere opus esset artificiis, praestaret sane cum Dindorfio et G. Sauppio et Breitenbachio verba *πολὺ ἂν μᾶλλον* omnino delere. Quamquam non potest causa excogitari, qua quis adscripserit ea quae nihil quidquam per se ipsa posita significarent. Itaque mihi videtur esse simplicissimum servato illo *πολὺ ἂν μᾶλλον* iungere illud quo sequentia cum antecedentibus nexa fuisse consentaneum est vinculum. Referendum est enim *πολὺ ἂν μᾶλλον* ad verbum *λογίζομαι*, et *ἂν* ea qua saepius est adiectum ratione, ut modus verbi ex iis quae praecesserunt intelligatur cf. Hermann. de part. *ἂν* p. 187. Sic h. l. ad *πολὺ ἂν μᾶλλον* facile cogitatione additur *λογιζοίμην εἶναι* (sc. *τὸν κίνδυνον ἡμῖν μὲν ἐλάττω, τοῖς δὲ πολεμίοις μείζω*) et in illo *πολὺ ἂν μᾶλλον* simpliciter posito idem inest quod verbis *καὶ ταῦτα π. ἂν μᾶλλον* adiectis potuit efferri sc. *λογιζοίμην εἶναι*. Iam quod sequitur *καί* facile apparet iungendum esse particula *εἰ*, vel *ἐπεί*, vel etiam *ὅσον*. Ac plane similiter legitur in oratione c. Neaeram §. 44 p. 1359 R. *ἵν' εἰδῆτε ὅτι καὶ αὐτὸς ἄξιός ἐστιν οὐκ ἐλάττω δοῦναι δίκην ἢ καὶ Νέαιρα αὕτη, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μείζω καὶ μᾶλλον, ὅσῳ Ἀθηναῖος φάσκων εἶναι πολὺ τῶν νόμων κατεπεφρόνηκε κτλ.* Potuit enim sine dubio hic quoque poni quod apud Xenophontem iniuria fuit offensioni: *πολλῷ μείζω, πολὺ ἂν μᾶλλον, ὅσῳ κτλ.*[5]

Sed revertamur ad id unde huc degressa est oratio. Sequitur enim alius locus eiusdem Lysiae orationis de olea §. 31. *ἐγὼ γὰρ τὰ ἐμοὶ προςτεταγμένα ἅπαντα προθυμότερον πεποίηκα ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἠναγκαζόμην, καὶ τριηραρχῶν καὶ εἰσφορὰς εἰσφέρων καὶ χορηγῶν καὶ τἄλλα λειτουργῶν οὐδενὸς ἧττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν.* Hic quoque plerique censent *ὡς* positum esse pro *ἤ*, vel etiam scribendum esse quod voluit Cobetus, *ἢ ὡς — ἠναγκαζόμην*. Sed

5) Utor hac opportunitate ad commemorandum et, si potero, emendandum alium locum Xenophontis, de quo vehementer est dubitatum. Quod enim legitur Cyrop. 1. 6, 33. *ἐγένετο οὖν ἐκ τούτων ῥήτρα ᾗ καὶ νῦν χρώμεθα ἔτι, ἁπλῶς διδάσκειν τοὺς παῖδας ὥσπερ τοὺς οἰκέτας πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διδάσκομεν ἀληθεύειν καὶ μὴ ἐξαπατᾶν καὶ μὴ πλεονεκτεῖν· εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῖεν, κολάζειν, ὅπως σὺν τοιούτῳ ἔθει ἐθισθέντες πρᾳότεροι πολῖται γένοιντο* id quomodo scriptum fuerit, quum sive *σὺν ἔθει* sive *ἔθει ἐθισθέντες* nihili sit, in medio nuper se relinquere dixit Dindorfius, ratus non leve scripturae vitium sed illatum aliquod esse scholion. Mihi lenior videtur inveniri posse medicina ac suspicor, Xenophontem scripsisse *σὺν* vel *ἐν τοιούτῳ ἔθει αἰδεσθέντες*, cuius suspicionis firmandae non leve aliquod momentum videtur inesse in iis quae sequuntur *ἐπεὶ δὲ ἔχοιεν τὴν ἡλικίαν, ἣν σὺ νῦν ἔχεις ἤδη, καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους νόμιμα ἐδόκει ἀσφαλὲς εἶναι διδάσκειν. οὐ γὰρ ἂν ἔτι ἐξενεχθῆναι δοκεῖτε πρὸς τὸ ἄγριοι πολῖται γενέσθαι, ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἀλλήλους συντεθραμμένοι.*

nescio an minus recte. Nam non apte, opinor, dicitur promtius aliquis quae mandata erant fecisse, quam ab urbe coactus fuerit. Minime enim promto animo ut praestentur omnia flagitat respublica, sed simpliciter sumtus dari iubet necessarios, ut eiusmodi comparatio, qua sumptus se dedisse diceret orator magis promto animo quam ipsa urbs postularet, mirum sane aliquid haberet ac singulare. Nec possunt, opinor, opinionem hanc firmare eiusmodi loci, qualis est ille apud Isocr. de Antid. §. 145 *τὰς ἄλλας λειτουργίας πολυτελέστερον λελειτούργηκα καὶ κάλλιον ὧν οἱ νόμοι προςτάττουσι* vel apud Lysiam ipsum Or. XXV §. 12 *πλείω τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προςταττομένων ἐδαπανώμην*, nam id ipsum hoc quoque loco orator indicat iis quae sequuntur *τἆλλα λειτουργῶν οὐδενὸς ἧττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν*, ut orator plane eadem bis dixisse videretur, si priora illa *ἅπαντα προθυμότερον πεποίηκα ὡς κτλ.* ita quemadmodum volunt intellexisset de magnificentia eorum quos publice impendit sumptuum. Itaque mea magis eo inclinat sententia, ut illo *ὡς* iniici mentionem temporis, quo ex ordine constituto necesse fuerit sumptus illos publicos dare oratori, comparativo autem plane eodem modo oratorem usum esse existimem, quo saepissime simpliciter ita positus invenitur, ut proxime accedat ad significationem superlativi. Ceterum non nego, *προθύμως* quod proprie promtum animum significat, Lys. c. Mantith. §. 17 *οὐ γὰρ μόνον τὰ προςταττόμενα ἐποίουν προθύμως*, saepius etiam ad eam referri quae inde sequi solet in munere suscepto abundantiam. Sic apud ipsum Lysiam Or. XXI §. 23 *οὐδεπώποτε, λειτουργεῖν ὑπὲρ ὑμῶν δέον (ἐμνήσθην), εἰ τοσούτῳ πενεστέρους τοὺς παῖδας καταλείψω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ προθύμως ποιήσω τὰ προςταχθέντα*, et (Dem.) c. Euerg. et Mnesib. §. 48 *ἐμὲ ἠδίκησαν λειτουργοῦντα μὲν ὑμῖν προθύμως, ποιοῦντα δὲ τὰ προςταττόμενα*, sed propter eam quam supra iam attuli causam, quod tum in sequentibus iteratam commemorationem haberemus munerum publicorum lautissime editorum, id minime in hunc quidem locum cadere posse existimaverim.

Sed restat, ut dicendum esse videatur de loco aliquo Hyperidis nuper invento, qui si recte haberet, certissime illius de quo agitur usus veritas evinceretur. Scripta enim sub finem orationis funebris in papyro haec verba inveniuntur: *οἶμαι δὲ καὶ τοὺς τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλίαν τῷ δήμῳ βεβαιότατα ἐνδειξαμένους, λέγω δ' Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, ουθενουσουτωαυτοισοικειοτερουσυμειν εἶναι νομίζειν ὡς Λεώσθενη καὶ τοὺς ἐκείνῳ συναγωνισαμένους οὐδ' ἑτέροις ἂν μᾶλλον ἢ τούτοις πλησιάσαι ἐν Ἅιδου*, quae ita esse legenda videntur *οὐδένας οὕτως αὐτοῖς οἰκειοτέρους ὑμῖν εἶναι νομίζειν*

ὡς Λεωσθένῃ. Nolo hic copiosius afferre omnia quae ingeniosius quam verius scribenda esse proposuerunt viri docti, quorum alii comparativum cum *ὡς* coniunctum retinendum, alii aut illum aut particulam mutandam esse censuerunt. Sed utrumque necessario erit retinendum, aut tota illius loci natura pervertetur. Et apparet facile illud *ὡς* non cum comparativo sed cum *οὕτως* esse coniungendum. Quod si tenemus (*οὐδένας οὕτως αὐτοῖς οἰκειοτέρους ὑμῖν εἶναι ὡς Λεωσθένῃ*), comparativus sane nihil habet, quo referatur, idque signi esse debebit, aliquod vitium in ipsis illis verbis insedisse, quod facile, opinor, indagaveris, ubi consideraveris, comparationem quae requiritur, minime pertinere ad Leosthenem eiusque socios cum Aristogitone et Harmodio collatos, sed ad illos ipsos tyrannicidis praeter ceteros omnes Athenienses gratos et acceptos. Scripsisse enim videtur Hyperides *οὐδένας οὕτως αὐτοῖς οἰκειοτέρους ὑμῶν εἶναι ὡς Λεωσθένῃ κτλ.* (neminem *tam* sibi esse *vobis* gratiorem *quam* Leosthenem). Sunt igitur coniungenda *οἰκειοτέρους ὑμῶν*, ut quod hoc modo dicere maluit, id etiam aliter expressum significare potuerit orator *οὐδένας οὕτως πάντων εἶναι αὐτοῖς οἰκειοτάτους ὡς Λεωσθένῃ* vel *ὡς* omisso *πάντων ὑμῶν οἰκειοτέρους αὐτοῖς εἶναι Λεωσθένῃ κτλ.* (Leosthenem cum suis longe vobis omnibus apud se gratia praestare). Alia etiam est ratio, qua quis fortasse haec verba expedire maluerit, ut occisorum pro patria cum tyrannicidis necessitudo comparetur cum ceteris omnibus Atheniensibus, quorum nemo *tam* consanguinitate et propinquitate dicatur attingere tyrannicidas, *quam* Leosthenes cum sociis. Tum sane scribendum erit *οὐδένας οὕτως αὐτοῖς οἰκειοτέρους ἢ ὑμῖν εἶναι νομίζειν ὡς Λεωσθένῃ.* Verum utut statueris, id certe apparet, servata particula et eo qui cum *ὡς* coniunctus esse putatur comparativo, nisi alia multa mutaveris, minime hunc locum posse explicari, ut ne his quidem verbis novum usus illius exemplum accessisse existimandum sit.

Sed ut oratio desinat qua coepit, venio iam ad locum pro desperato paene relictum, ut, qui post doctissimorum et sagacissimorum virorum curas veri inveniendi studio incensus denuo eum tractandum susceperit, is si non laudem, at excusationem certe sperare posse videatur. Leguntur enim in Lysiae orat. XIII c. Agoratum §. 86 p. 504 R. haec verba: *Δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ ἕνδεκα οἱ παραδεξάμενοι τὴν ἀπαγωγὴν ταύτην, οἰόμενοι Ἀγοράτῳ συμπράττειν τότε καὶ διισχυριζόμενοι σφόδρα ὀρθῶς ποιῆσαι Διονύσιον τὴν ἀπαγωγὴν ἀπάγειν ἀναγκάζοντες προσγράψασθαι τότε ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἢ ὅπου ἂν ᾖ κτλ.* Dionysius, qui hic

commemoratur, frater erat Dionysodori taxiarchi, quem triginta viri falso Agorati crimine delatum capitis damnaverant. Quod scelus ut ulciscerentur, aliquot annis post ipse cum fratre uxoris occisi Dionysodori, cui Lysias hanc orationem scripsit, Agorato ad Undecimviros rapto causam intenderunt, cuius libello, quo certius Agoratus condemnaretur, Undecimviri ipsi suaserunt, ut formula adiiceretur *ἐπ' αὐτοφώρῳ*. Cui exceptiunculae Agoratus, ut par erat, quum repugnasset, orator id agit ut demonstret, iure ac merito eiusmodi actioni (*ἀπαγωγῇ*) esse locum, quamquam non in ipso scelere deprehensus fuerit Agoratus. Haec quidem per se ipsa quum satis pateant, singula tamen oratoris verba multis nominibus obscura sunt. Ac primum quidem non satis perspicitur, quaenam sit totius conformatio enuntiationis, cuius praeterea etiam quam maxime laborare videtur sententia. Hinc factum est, ut Sauppius in ep. ad G. Hermannum p. 142 sic scribendum esse coniiceret: *δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ ἕνδεκα — οὐκ οἰόμενοι Ἀγ. συμπρ. τότε καὶ διισχ. σφ. ὀρθ. π. Διονύσ., τὴν ἀπ. ἀπάγειν, καὶ ἀναγκ. κτλ.* „Videntur mihi Undecimviri, qui in ius vocationem acceperunt, minime Agoratum adiuturi, rectissime fecisse, quod et institerunt ut Dionysius *ἀπαγωγῇ* Agoratum reum faceret, et Dionysium coegerunt in libello addere hoc ipsum *ἐπ' αὐτοφώρῳ*.“ Quae sententia rectissime haberet, nisi per interiectum illud *σφόδρα ὀρθῶς ποιῆσαι* vetaremur *διισχυριζόμενοι* cum *Διονύσιον τὴν ἀπ. ἀπάγειν* coniungere, quum illud in quo summum est momentum *σφόδρα ὀρθ. ποιῆσαι* sic interpositum duabus illis enuntiationibus non debeat obscurari, quod ante *καὶ διισχυριζόμενοι* necessario erat ponendum. Huc accedit quod *διισχυρίζεσθαι* non ea qua Sauppius voluit significatione *instandi et hortandi* videtur posse dici. Itaque hoc quidem nomine rectius postea Sauppius cum Rauchensteinio versati in hoc loco emendando scripsisse videntur *δοκοῦσι — ταύτην, οὐκ οἰόμενοι Ἀγορ. συμπρ. τότε, ἀλλὰ διισχυρ., σφ. ὀρθ. π., Διον. τῇ ἀπαγωγῇ ἣν ἀπάγει, ἀναγκ. προςγρ. τό γε ἐπ' αὐτ.* quam coniecturam ex parte praeceperant Taylorus et Sluiterus lectt. Andoc. p. 255. qui tamen *τὴν ἀπαγωγὴν εἰσάγειν* scripsit et *σφόδρα ὀρθῶς ποιῆσαι Διονύσιον* ab illo *διισχυριζόμενοι* suspensa esse voluerat, quod quidem rectius habere videri possit, quum *διισχυρίζεσθαι* vix per se ipsum positum intelligas. Praeterea *ἀλλά* pro eo quod est in codd. *καί* positum habet sane quod offendat. Quorum sententiam Franckenius p. 96 ita est secutus, ut *τὴν ἀπαγωγὴν ἀπάγοντ' ἀναγκάζοντες προσγράψασθαι* scriberet, sed verba *καὶ διισχυριζόμενοι* deleret, quae difficillimum sane est intellectu, quomodo tandem in ordinem verborum venire potuerint.

Aliam viam ingressus est Frohbergerus, qui reliquis in verbis Sauppii coniecturam secutus, praeterea scripsit *οὐκ οἰόμενοι Ἀγογάτῳ συμπράττειν τῷ δικαίῳ ἰσχυριζόμενοι*, quo inferri aliquid dicas, quod per se ipsum intelligi videatur. Denique medicinam quam adhibuit Bakius in Mnemos. VIII p. 309 *δοκοῦσι — ἕνδεκα οὐ παραδέξασθαι ἂν — συμπρ. τὸ ἐπ' αὐτοφώρῳ καὶ διισχυρίζομαι σφ. ὀρθ. π. Διον. προσγράψαντα τοῦτο ὅπου ἐνῆν ὅτι πρῶτον μὲν κτλ.* verbis *τὴν ἀπαγωγὴν ἀπάγειν ἀναγκάζοντες* et *τότε ἐπ' αὐτοφώρῳ* post *προσγράψασθαι* expulsis, carnificinam istam, ut ait Cicero, potius dixeris et crudelitatem. Equidem multo facilius quam hucusque factum est, corruptissima quae videntur esse verba in integrum restitui posse suspicor, ut eandem plane contineant sententiam, qua orator causam affert, cur Agorato in formula illa adscripta *ἐπ' αὐτοφώρῳ* nihil praesidii esse possit, quum iure suo Undecimviri eam Dionysium libello adscribere iusserint, quo certius lite *ἀπαγωγῆς* Agoratum circumvenire posset. Scripsisse enim Lysiam existimaverim fere hoc: *Δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ ἕνδεκα οἱ παραδ. τὴν ἀπαγωγὴν ταύτην οἰόμενοι Ἀγοράτῳ ἄλλως συμπράττειν, τόδε καὶ διισχυριζομένῳ, σφ. ὀρθ. π. Διονύσιον τὴν ἀπ. ἀπάγειν, ἀναγκ. πρ. τό γε ἐπ' αὐτοφώρῳ.* Tum iungenda sunt haec verba *δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ ἕνδεκα — σφόδρα ὀρθῶς ποιῆσαι Διονύσιον τὴν ἀπαγ. ἀπάγειν* hac sententia: „Undecimviri mihi videntur rectissime Dionysium *commovisse*, ut litem *ἀπαγωγῇ* intenderet, quum eum cogerent, ut formulam *ἐπ' αὐτοφώρῳ* adscriberet." Cardo rei versatur in illo *σφόδρα ὀρθῶς*, nam ita paratur ea quae sequitur refutatio exceptionis qua Agoratus usus erat, quod in ipso facto non esset deprehensus. Eo igitur quod coegerunt Undecimviri Dionysium, ut formulam illam adscriberet, effecerunt ut eam omnino intendere liceret Agorato litem, qua condemnatum iri sperandum esset. Scripsi autem *διισχυριζομένῳ*, ut eadem ratione qua antea dictum esset de Agorato, qui firmiter tenere studet illud, in quo praesidii aliquid sibi esse putet, quum in Undecimviros vel maxime sententiam suam confirmantes minus convenire videatur. — Verum nondum rem absolvimus, nam restant ultima illa verba *ἢ ὅπου ἂν ᾖ*, quae nullo modo quum possint explicari, non defuerunt qui ut adscripta delenda plane esse censerent. Sed primum non facile intelligitur, quo consilio adscripta fuerint, deinde vero etiam ea quae post illud *ἢ ὅπου ἂν ᾖ* leguntur verba *πρῶτον μὲν ἐναντίον πεντακοσίων ἐν τῇ βουλῇ, εἶτα πάλιν ἐναντίον Ἀθηναίων ἁπάντων ἐν τῷ δήμῳ ἀπογράψας τινὰς ἀποκτείνειε καὶ αἴτιος γένοιτο τοῦ θανάτου*; quamquam et ipsa non satis possunt intelligi, tamen apparet coniuncta aliquando fuisse cum antecedentibus, ut non

necessarium esse videatur quamvis ingeniosis illis assentiri Sauppii coniecturis, quae usque adhuc plerumque in editionibus positae inveniuntur ἢ *πῶς οὐκ ἂν εἴη; πρῶτον μὲν ἐναντίον πεντακοσίων ἐν τῇ βουλῇ, εἶτα πάλιν ἐναντίον Ἀθηναίων ἁπάντων ἐν τῷ δήμῳ ἀπογράψας. τίς ἂν ἀποκτείνειε καὶ αἴτιος γένοιτο τοῦ θανάτου;* quae verba etiam eo nomine minus apta videntur, quod addita spectarent ad caedem ipsam potius quam ad actionem instituendam, ad quam propter antecedentia necessario pertinent. Nec magis apta est eorum quae sequuntur conformatio, quum exspectetur aut *ἀπογράψαντος αὐτοῦ* aut, quod Frohbergerus recte sensit, *ὅστις — ἀπογράψας ἀποκτείνειε.* Denique in ea quae tum sequitur interrogatione *τίς ἂν ἀποκτείνειε καὶ αἴτιος γένοιτο τοῦ θανάτου;* necesse esset adderetur *ἄλλος*, neque recte abesset illud in quo summum inest momentum *ἐπ' αὐτοφώρῳ*, quum Agoratus ipse antea dicatur fateri culpam necis, non tamen illius *ἐπ' αὐτοφώρῳ* perpetratae, ut hic quoque illa caedis tamquam forma, non caedes ipsa, quam fatetur Agoratus, omnino demonstranda fuisse videatur. Quae si recte disputata sunt, satius videbitur statuere, totam quae sequitur enuntiationem *πρῶτον — θανάτου* proprie in unum coniunctam et suspensam fuisse ab illis quae hodie corrupta leguntur verbis *ἢ ὅπου ἂν ᾖ*, quae fuit quum coniicerem scripta fuisse *ᾖ ἤπου ἂν ὁ πρῶτον μὲν — ἀποκτείνειε κτλ.* Sed intellecto non satis simpliciter illam enuntiationem ab oratore formatam esse malim iam scribere *οὐ δήπου ἂν ἄλλῃ πρῶτον μὲν — ἐν. Ἀθηναίων ἁπάντων ὁ ἀπογράψας τινὰς ἀποκτείνειε καὶ αἴτιος γένοιτο κτλ.* Tum habemus certe quod et requiritur ad eam quae addita est conclusionem recte faciendam, et vero etiam convenit praegressae quacum artissime coniunctum est enuntiationis conformationi. Quam ego coniectura illa efficere studui sententiam, eandem secutus est Reiskius, quum scriberet *ἢ ὅπου ἄν τις μᾶλλον ἀνδροφόνος ἐπ' αὐτοφώρῳ ᾖ* (vel *εἴη*) *ἢ ὅταν πρῶτον*, in quibus verbis praeter violentiam emendationis etiam illud *ὅπου* offensioni esse debebat sic intellectum: „quomodo quis magis homicida — habeatur?“ Quod reliquum est, illud *ὁ ἀπογράψας τινάς* cui languidum videbitur et otiosum, — et sunt qui delendum esse censeant, quod infra legitur *τίς οὖν ἄλλος αἴτιος ἢ σὺ ἀπογράψας*, non adiecto accusativo — ei fortasse magis placuerit scribi *ἀπογράψας τις ἂν ἀποκτείνειε*, — quae verba certe ob duplex illud *ἂν* positum offensioni esse non potuerint, quum pluribus verbis interpositis particula illa ab eo verbo quocum coniungi debet longius avulsa sit, quam ut non videatur concinnitas orationis repetitionem requirere, cf. G. Hermann. de part. *ἂν* cp. V. p. 188. — Denique

ne ea quidem quae sequuntur *οὐ γὰρ δήπου τοῦτο μόνον οἴεται ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἐάν τις ξύλῳ ἢ μαχαίρᾳ πατάξας καταβάλῃ, ἐπεὶ ἔκ γε τοῦ σοῦ λόγου οὐδεὶς φανήσεται ἀποκτείνας τοὺς ἄνδρας, οὓς σὺ ἀπέγραψας* recte haberet, quum *οἴεται* passiva significatione dictum nondum certis locis quisquam probaverit. Itaque varia medicina verbis parata est a viris doctis, qui maxime aut *νομίζεται* aut *νοεῖ τό* scribendum esse censuerunt, quorum alterum ab Herwerdeno inventum et a multis probatum, quamquam apud poetas et apud Platonem potissimum scriptum legitur,[6] tamen dubito, num oratoribus tribui possit, apud quos, quamquam saepissime data erat occasio, nunquam tamen huius generis dicendi exemplum me legere memini. Itaque aliud quid latere existimo in corrupto illo *οἴεται*, quod si de Agorato ipso, id quod voluit Reiskius, intelligendum esset, certe *οἰήσεται* scribendum fuisset. Nec magis probandum est quod Westermannus voluit *οἴει*, quo Agoratus quam ipsam sententiam habere antea incusatur, eam deinde sequi negaretur, quod fieri sane non poterit. Flagitari videtur, ut intelligatur aliquid communi omnium sententia comprobatum. Itaque scribere maluerim *οὐ γὰρ δήπου τοῦτο μόνον ὁμολογεῖται ἐπ' αὐτοφώρῳ.* Nec quidquam habet offensionis illa apostrophe *ἐπεὶ ἔκ γε τοῦ σοῦ λόγου*, quam erant qui improbandam et expellendam censerent, quamquam cum in aliis orationibus, tum in hac maxime Lysiam usum ea fuisse invenies aut ita, ut omnino orationis aliqua parte accusator ad reum se converteret cf. §. 26 — 28. 32. 59. 61., aut ita ut sedatis verbis quae facta essent exponens iudicibus subito aversus oratione ab eorum persona in reum ipsum vehementissime inveheretur, ut §. 48. 53. 58. 75 et 87.

Verum haec hactenus. Plura enim quominus scriberem, prohibitus sum adversa valetudine, qua quidem, ex quo ante hos duos annos ex pestifero illo, qui tam multis letalis fuit, morbo Dei omnipotentis clementia ereptus convalui, perpetuo fere laborans, hoc ipso anno aliquantum temporis gravissime etiam vexatus dolebam, ut ne subsecivis quidem cum aliquo fructu uti possem tem-

---

6) De sententia hominis dictum est Pl. Rep. I, 335 E. *εἰ ἄρα τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι φησί τις δίκαιον εἶναι, τοῦτο δὲ δὴ νοεῖ αὐτῷ, τοῖς μὲν ἐχθροῖς βλάβην ὀφείλεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου ἀνδρός, τοῖς δὲ φίλοις ὠφέλειαν, οὐκ ἦν σοφὸς ὁ ταῦτα εἰπών.* Similiter de oraculi (Ar. Plut. 55) et de legis sententia (Ar. Nub. 1168.) et de singulis vocabulis, ut Cratyl. p. 407 E. 416 A.

poribus. Quo factum est, ut hunc libellum, cuius scribendi officium libentissime susceperam, retentum animo, remissum temporibus, longo intervallo intermissum tempore constituto quum ad umbilicum adducere non possem, quae diu multumque meditatus chartae aliquando mandaveram, ea denique raptim et tumultuaria quasi quadam opera his ipsis feriarum diebus conscriberem, usque dum thermas Carolinas iamdudum adire iussus, nisi omnem spem periclitari vellem et eventum, extremae tandem temporis necessitati parere coactus essem. Quo magis qui haec legent mihi rogandi sunt, ut aequi omnia bonique velint consulere et quos errores deprehenderint, humane mihi eos condonare.

Index locorum.

